

Kroatian eläkejärjestelmä

Yleistä

Valuuttakurssi:	1 HRK = 0,1316 EUR	(04/2013 keskipurssi)
Väkiluku:	4,5 milj.	(07/2013 arvio)
Odotettavissa oleva elinikä:		
- Miehet:	72,6 v.	(2013 arvio)
- Naiset:	80 v.	(2013 arvio)
Vanhushuoltosuhte (65+ /15–64 v.):	25,46	(2013 arvio)
BKT:n reaalikasvu:	-1,8 %	(2012 arvio)
Inflaatio:	4,7 %	(2012 arvio)
Keskipalkka:	7 863 HRK (n. 1030 €)	(02/2013)
Keskimääräinen eläke:	2 306 HRK (n. 300 €)	(12/2010)
Eläkemenot BKT:sta:	10,6 %	(2010)

Kroatiassa tehtiin rakenteellinen eläkeuudistus vuonna 1998. Uudistuksessa käyttöön otettiin pakolliset ja täysin rahastoidut rahastoeläketilit. Asumisperusteista eläkettä ei ole, vaan eläke perustuu työhön. Eläkejärjestelmä turvaa vakuutetun vanhuuden, kuoleman ja työkyvyttömyyden varalta.

Järjestelmän kolme pilaria sisältävät seuraavaa:

- 1. pilari: Pakollinen yleiseen solidaarisuuteen perustuva jakojärjestelmärahoitteinen eläke
- 2. pilari: Pakollinen yksilöllisiin säästötiloihin perustuva rahastoeläke
- 3. pilari: Vapaaehtoinen yksilöllisiin säästöihin perustuva eläke.

Vuoden 2002 alusta lähtien eri ikäluokkien työntekijät siirtyivät uuteen järjestelmään seuraavasti:

1. pilari on kaikille ikäluokille pakollinen eläke. Vuoden 2002 alusta alle 40-vuotiaat työntekijät ja 1.1.2002 jälkeen työuransa aloittaneet henkilöt siirtyivät lisäksi uuteen pakolliseen rahastoeläkejärjestelmään; 40-50-vuotiaat saivat vapaaehtoisesti valita liittymisestään 2. pilarin rahastoeläkejärjestelmään 30.6.2002 mennessä ja yli 50-vuotiaat työntekijät jäivät rahastoeläkkeen ulkopuolelle. Iästä riippumatta kaikki työntekijät voivat liittyä 3. pilarin yksilöllisten säästöjen vapaaehtoiseen järjestelmään.

15.10.2011 lähtien kaksipilarisen järjestelmän vakuutetut ovat saaneet jäädä pois järjestelmästä, jos sosiaalivakuutusjärjestelmän eläke on parempi kuin kaksipilarisen järjestelmän eläke. Tämän säännön takana on vuoden 2002 uudistuksen käytännön ongelmat ja PAYGO-järjestelmän rahapula.

Käytännön ongelmat tulivat ilmi vuonna 2009, kun ensimmäiset kahden ensimmäisen pilarin vakuutetut siirtyivät varhaiseläkkeelle. Heidän eläkkeensä pienentyi kaksipilariseen järjestelmään kuulumisen vuoksi. Vuoden 2002 uudistus ei onnistunut tekemään eläkejärjestelmän ensimmäisestä pilarista taloudellisestikaan kestävä. PAYGO-järjestelmän fiskaalinen tappio on edelleen noin 4 % bruttokansantuotteesta. Myös pääministeri myönsi samana vuonna, että eläkeuudistus epäonnistui. Kroatiassa aiheesta tuli vuonna 2011 merkittävä julkisen keskustelun aihe.

Vanhuuseläke

Vanhuuseläkeikä

Sosiaalivakuutuksen vanhuuseläkkeessä eläkeikä on miehillä 65 vuotta ja naisilla 60 vuotta ja 9 kuukautta (v. 2013). Naisten vanhuuseläkeikä nousee portaittain 65 vuoteen 2030 mennessä. Vakuutusaikaa tulee olla vähintään 15 vuoden ajalta.

Varhaiseläkkeessä eläkeikä on miehillä 60 vuotta ja vaatimuksena on vähintään 35 vuoden vakuutusaika. Naisilla eläkeikä on 55 vuotta ja 9 kuukautta (v. 2013) sekä vakuutusaikavaatimus vähintään 30 vuotta ja 9 kuukautta (v. 2013). Naisten varhaiseläkeikä nousee portaittain 60 vuoteen ja vakuutetun ajan vaatimus 35 vuoteen 2030 mennessä.

Vanhuus- ja varhaiseläkkeet edellyttävät työnteon lopettamista.

Pakollisen rahastoeläkkeen osalta etuutta maksetaan, jos vakuutettu täyttää sosiaalivakuutuksen eläkkeen ehdot.

Vanhuuseläkkeen määräytyminen

Eläkkeenlaskukaava koostuu henkilökohtaisista pisteistä (PP), eläkkeen tyypistä riippuvasta vaihtuvasta kertoimesta (PF; 1,00 vanhuus-, varhais- ja työkyvyttömyyseläkkeissä) ja varsinaisesta eläkkeen arvosta (APV). Eläkkeenlaskukaava on: $PP \times PF \times APV$.

Eläke määräytyy koko työuran ansioiden perusteella ja pisteitä voi vuodessa kertyä enintään 3,8 (vakuutetun ansiot/keskipalkka).

Eläkettä tarkistetaan puolivuositain. Indeksissä keskimääräisen kuluttajahintatason painoarvo on 50 % ja keskimääräisen palkkatason arvo on 50 %. Hintoja ja palkkoja verrataan edeltävään kuuteen kuukauteen.

Työkyvyttömyyseläke

Yleinen työkyvyttömyyseläke myönnetään ennen 65 vuoden ikää työkyvyn pysyvän heikentymisen vuoksi.

Osatyökyvyttömyyseläke myönnetään alle 65-vuotiaalle vakuutetulle, jonka työkyky on heikentynyt pysyvästi. Mikäli työkyvyn heikentyminen on alkanut ennen 50 vuoden ikää, vaaditaan, ettei työkykyä todennäköisesti pystytä parantamaan kuntoutuksella.

Vakuutetulla tulee olla vakuutusaikaa vähintään 33,3 prosenttia 20 ikävuoden jälkeen. Ikäraja on 23 vuotta alemman korkeakoulututkinnon ja 26 vuotta ylempään korkeakoulututkinnon opiskelleilla. Työtapaturman tai ammattitaudin saaneilta ei vaadita vähimmäisvakuutusaikaa.

Pakollinen rahastoeläke

Etuuksi maksetaan, jos vakuutettu täytti sosiaalivakuutuksen eläkkeen ehdot ja pakollisen yksilöllisen tilin eläkkeen arvo sosiaalivakuutuksen työkyvyttömyyseläkkeen kanssa on suurempi kuin yleisen työkyvyttömyyseläkkeen arvo.

Perhe-eläke

Perhe-eläkettä maksetaan joko eläkettä saaneen, ammatillisessa kuntoutuksessa olleen, kymmenen edellisen vuoden ajalta viisi vuotta vakuutettuna olleen tai työkyvyttömyyseläkkeen ehdot täyttäneen henkilön kuoleman myötä.

Työtapaturmasta tai ammattitaudista aiheutuneen kuoleman tapauksessa ei vaadita vähimmäisvakuutusaikaa.

Perhe-eläkettä saavat yli 50-vuotiaat lesket, jotka hoitavat perhe-eläkkeeseen oikeutettuja lapsia tai ovat työkyvyttömiä. Leskeksi 45–49-vuotiaana joutuneet naiset voivat saada perhe-eläkettä 50 ikävuodesta lähtien. Jos työkyvytön tai alle 50-vuotias leski menee uudelleen naimisiin, perhe-eläke-etuus lakkaa.

Lapsista perhe-eläkettä saavat alle 15-vuotiaat, alle 18-vuotiaat työttömät, alle 26-vuotiaat opiskelijat ja kaikenikäiset edunjättäjän työkyvyttömät jälkeläiset.

Pakollinen rahastoeläke

Mikäli sosiaalivakuutus- ja rahastoeläkkeen yhteismäärä on suurempi kuin pelkän sosiaalivakuutuseläkkeen, yksilöllisen tilin etuutta maksetaan edunsaajalle, jos edunjättäjä täytti sosiaalivakuutuksen eläkkeen ehdot.

Mikäli kuitenkin eläkkeenosien yhteismäärä on pienempi kuin pelkän sosiaalivakuutusjärjestelmän eläkkeen, tilitetään yksilöllisen tilin varat Kroatian eläkevakuutuslaitokselle, joka maksaa edunsaajalle yleistä perhe-eläkettä.

Rahoitus (2012)

Sosiaalivakuutus

Työntekijältä tilitetään 20 % tuloista pelkkään sosiaalivakuutukseen tai 15 % sosiaalivakuutukseen ja 5 % pakolliselle yksilölliselle tilille. Työnantaja osallistuu maksuun vain raskaiden tai epäterveellisten töiden tapauksissa.

Vakuutetun maksuilla rahoitetaan myös työkyvyttömyys- ja perhe-eläke-etuuksia sekä työtapaturmista ja ammattitaudeista maksettavia etuisuuksia.

Maksujen perinnän kohteena olevat kuukausiansiorajat: 2 679,95–45 942 HKR (n. 350–6 050 €).

Pakollinen rahastoeläke

5 % ansiokaton alittavista tuloista. Valittavana on 27 eri rahastoa, ulkomaisia ovat mm. Allianz ja Raiffeisen.

Valtio osallistuu armeijan, poliisihenkilökunnan, virkamiesten, kansanedustajien, ministereiden ja vammautuneiden sotaveteraanien kustannuksiin.

Hallinto

- [Työ- ja eläkeministeriö](#) ja [valtiovarainministeriö](#) vastaavat eläkejärjestelmien valvonnasta. Lisäksi rahastoeläkkeitä valvoo [finanssivalvontaviranomainen](#).
- [Kroatian eläkevakuutuslaitos](#) hallinnoi etuja